

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 2. Vtrum res omnes creatæ pendent à Dei gubernatione, &
cooperatione in omnibus operationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

SECTIO II.

Utrum res omnes create pendeant à Dei gubernatione, & cooperatione in omnibus suis operationibus.

7. Omnia pendent à Dei gubernatione. VI. Synod.

Creaturas omnes pendere à Dei providentia & gubernatione patet ex Sap. 14. v. 3. *Tua autem Pater providentia gubernat: & alia quæ diximus disp. 18. sect. 1.* Idque confirmant definitio VI. Synodi Generalis, & alia multa quæ præcedenti sectione retulimus ex sanctis Patribus. Adde creaturas pendere à Deo non solum in gubernatione, quæ, propriè loquendo, est directio in executione ad finem rei convenientem: sed & in omni immutatione possibili, naturali, præternaturali, conraturali, & supernaturali seu obedientiali. Iuxta illud Luc. 1. *Non erit impossibile apud Deum omne verbum, id est, vlla res. Vbi de opere Incarnationis maxime supernaturali, & omnium excellentissimo, se modo erit.*

8. Probatur ex Script. creaturas pendere à Dei cooperatione.

De cooperatione verò, seu concursu causæ primæ cum secundis in omnibus earum operationibus (quæ pars aliqua gubernationis est) probatur primò ex Scriptura Psalm. 138. *Si ascendero in caelum, tu illic es: Si descendero in infernum ades, si sumpsero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris. Etenim illic manus tua deducet me.* Quibus verbis Regius Pfalter affirmat Deum nos manu sua ducere quocunque nos virtute propria localiter movemus. Quod plus significat quam Deum vim tantum motivam nobis dedisse, & inclinationem ad motum, eamque perpetuò conservare. Significat, inquam, Deum manum suam, id est, omnipotentiam ad eundem motum causandum applicare, & nobiscum illum coëfficere. Etenim parentes à quibus vim motivam, naturalemque ipsius propensionem ad motum, accepimus, non propterea dicuntur manu sua nos ducere quocunque movemur. Ac neque dicerentur, quamvis eandem vim & propensionem in nobis conservarent, præsertim si aliquò moteremus nos contra ipsorum voluntatem & imperium. Nam evidenter aliud est in rigore & proprietate sermonis, dare aut conservare tantum virtutem motivam, quæ potest esse oïiosa, neque tunc minus datur aut conservatur: & aliud, manu sua nos deducere, quocunque nos movemus videntes illa virtute. Est, inquam, illa manufactio aliquid amplius, quam potentia motivæ collatio & conservatio. Multò autem minus hæc pro eodem accipi possunt, iuxta modum loquendi vsitatum, si quis vtriusque virtute motiva sibi data & conservata, contra intentionem & voluntatem dantis & conservantis. Quis enim dicat filium patri charissimum, se sponte præcipitentem, fuisse à patre manu sua ductum ad præcipitium: licet à patre accepit virtutem motivam quæ malè vtitur: & licet eadem virtus conservaretur à patre ab-

hortente ab illo vsu? Atqui David verbis suprâ relatis loquitur de vsu potentia mortua ad fugiendum Dei conspectum, eiusque iustitiæ se subtrahendum si fieri posset. Qui vsus esset contra Dei intentionem. Et certum est nos sæpius abuti contra Dei voluntatem, potentia mortua, aliisque facultatibus, nobis à Deo datis & conservatis.

In eundem sensum D. Augustin. lib. 4. de Genesi ad lit. cap. 12. post mod. exponit illud Apostoli Actor. 17. *In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus.* Exponit, inquam, eo sensu, ut Paulus velit non tantum nos in Deo esse per essentiam, ratione immensitatis suæ: sed etiam per potentiam nos conservantem, quandiu sumus: & nos vivificantem, atque moventem, quamdiu vivimus & movemur, causando in nobis actus & motus vitales, quos exercemus. Illud, inquit, quod ait Apostolus, in illo vivimus, movemur, & sumus, liquida cogitatum quantum humana mens valet, adiuvat hanc sententiam quæ credimus Deum in his quæ creantur indefinenter operari: Nimirum dando omnibus vitam, & inspirationem, & omnia, ut ait Apostolus ibidem vers. 25.

9. Augusti

Item Scriptura non tantum affirmat generaliter Deum facere omnia, & sine ipso nihil fieri, Ioan. 1. v. 2. Verum etiam Deo tribuit singulariter effectus creaturarum, etiam illos, ad quos causæ secundæ sunt quam maxime proportionatæ. Ut quod fœnum vestiat, Luc. 12. v. 28. Solè suum oriri faciat super bonos & malos, & pluat super iustos & iniustos, Matth. 9. v. 45. Det vnicuique seminum proprii corpus, sicut vult, 1. Cor. 15. v. 38. Obstetricante manu sua colubros educat, Job 26. vers. 23. Manibus suis plasmet & formet hominem in utero matris, cuiusque corpus mûlgeat, coagulet, pelle & carnibus vestiat, ossibus & nervis compingat, Job. 10. v. 8. & sequentibus. Quæ omnia sonant immediatam Dei operationem, aut cooperationem. Quod enim quis propria manu facit: veique facit per seipsû immediate & proximè: non tantum per aliû, seu mediatè solum & remotè. Neque possunt, retentâ, quod fieri potest, verborum proprietate, explicari hoc sensu, quòd Deus solum dederit causis secundis virtutè hos effectus producendi, eandemque conservandi. Nâ illa verba Job cap. 30. *Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmarunt me &c. Non sicut lac multasti me, & sicut caseum me coagulasti &c.* sumpta in rigore & proprietate verborum, quantum fieri potest, omnino plus sonant, quam ista. *Tu Domine dedisti virtutem parietibus meis, ut me formarent, plasmarent, mûlgerent, & coagularent, tanque virtutem, conservasti. Vel, ut aliquis Recentior volenter exponit, Tu Domine directè & immediatè misisti, ut parietes mei me formarent.* Neque si voluerit Scriptura exprimere Deum hæc omnia immediatè operari poterat vti verbis significantioribus, exceptis illis, quorum in schola tantum est vsus, *proximè & immediatè.* Quin etiam mater septem Machabæorum significat Deum multò magis operari for-

10. Confirmatur aliis Script. te. Aristonius.

mationem hominis, quam matrem ipsam: ita ut matris operatio nihili pre illa aestimanda sit: cum sic ait lib. 2. Machab. cap. 7. Nescio qualiter in utero meo apparuistis. Neque enim ego spiritum & animam donavi vobis & vitam, & singulorum membra non ego ipsa concepisti. Sed enim mundi creator &c. Quibus verbis fortissima & sanctissima mulier, Spiritu sancto afflata & corroborata in agone martyrij, non negat causationem hominis: sed significat Deum multo magis eam operari. Eodem sensu, quo Paulus aiebat 1. Cor. 15. v. 10. Non ego, sed gratia Dei mecum, & 1. Cor. 3. vers. 7. Neque qui plantat est alicui, neque qui rigat: sed qui incrementum dat Deus.

II. Dicitur obiectio.

Non obest, quod respondet Resentior ille, Metaphoram necessariò intelligendam esse in verbis illis: Manus tue Domine fecerunt me, & plasmauerunt me &c. adeòque verba illa non plus probare concursum Dei immediatum, quam si Scriptura diceret, Deum solo imperio voluntatis suae uniuersa produxisse. Respondeo enim, metaphoram quidem esse in voce illa, manus tue. Quia Deus, cum sit incorporeus, non habet manus propriè dictas, sed nomine manuum eius omnipotentia intelligenda est: Verumtamen Scriptura hęc ipsa metaphora videtur, ut significet Deum immediate potentia sua operari effectus illos: sicut nos immediate & per nos ipsos operamur ea quae manu propria facimus plasmando, mulgendo, pisicando, &c.

Accedit quòd Scriptura locis citatis intendit nobis commendare quotidianam & assiduam Patris celestis beneficentiam, id est quòd solem suum ortiri facit, dat pluias de caelo, omnes pascit, & omnibus omnia necessaria suppeditat, nos manu duci, nos manu propria format &c. Multo autem magis & efficacius commendatur, si non tantum causis secundis, sed etiam virtutem hos effectus operanti, eamque conferuet: sed etiam (quod verba ipsa Scripturae per se ferunt) eosdem effectus immediate operetur. Item, Sancti Patres ex istis locis, & similibus, probant Deum assidue operari, etiam die Sabbathi, iuxta illud Christi Ioan. 5. versu decimo sexto, Pater meus usque modo operatur, & ego operor. ubi Christus loquebatur de operationibus miraculosis, quas certe operabatur aliter, quam producendo solùm & conferuando causas secundas cum naturali eorum propensione. Et verò conferuare dicitur, ut vires causarum secundarum, non est propriè loquendo operari eorum effectus. Neque etiam ad hoc sufficit deesse illis in eorum productione virtutem & propensionem operanti. Alioquin aequè dici posset omnes rerum generationes, & alterationes, ac mutationes naturales, fieri à primis indiuiduis initio mundi creatis: quia sunt virtute ab eis accepta. Quod tamen Scriptura nunquam asserit, neque de illis simili modo atque de Deo loquitur.

Probatum secundò ex sanctis Patribus, ut Dionys. cap. 5. de diuin. nom. ubi ex eo quòd Deus cum omnibus causis secundis cooperatur, ait idcirco Deum esse similem unitati, quae sui crebra applicatione numerum omnem calulat. Et cap. 9. affirmat, Deum dici magnum in Scripturis, quòd omnia transcendat: purum, subtilem, tenuem, atque auctorem tenui similem, Sap. 7. vers. 22. & 23. & 3. Reg. 19. vers. 12. eò quòd ad omnem omnium actionem se insinuet ac penetrat. Quo sensu Sapiens ipse ca. citato sapientiam Dei subtilem appellat, & mobilem (actiue scilicet) quia tum sit sua omnia potest: & cum sit inseparans, omnia inuouet, ut ait ibidem vers. 27. Et D. Augustin. lib. 12. de ciuit. cap. 25. post varia ex Scripturis citata, sic ait: Occulta Dei potentia cuncta penetrans in omninoabili presentia facit esse quicquid aliquo modo est, in quantumcunque est: quia nisi faciente illorum tale vel tale esset, prorsus esse non posset. Vbi notanda sunt verba illa: Potentia cuncta penetrans, &, facit esse quicquid aliquo modo est. Significant enim Deum non remouet tantum se habendo & mediate, sed intime & immediate penetrando ad omnem omnino actionem se insinuare, ut paulò antea retulimus ex Dionysio. Et epist. 146. ad Consentium, quæst. 2. Quod quæris, inquit, vtrum sigillatim a creatore Deo, corporum lineamenta formantur, non re mouebit, quantum potest humana mens, potentiam cuius operationis intelligas. Quomodo enim negare poterimus Deum etiam nunc operari cuncta quae creantur, cum Dominus dicat, Pater meus usque nunc operatur? Unde illa cessatio septimi dici, ab ipsis naturis condendis intelligenda est facta, non ab eorum administratione, qua condita reguntur. Cum ergo natura rerum à Creatore administraretur, & per ordinem, & prescriptis locis, & temporibus suis cuncta nasceretur, Deus usque nunc operatur. Nam si Deus nunc ista non format, quomodo legitur, Priusquam te formarem in utero, noui te? Quomodo etiam accipi potest, Quod si fecerim agri, quod hodie est, & cras in cibatum mittitur, Deus sic vestit? Nisi forte credendum est fecerim à Deo vestiri, & à Deo corpora non formati? Cum enim dixit, vestit, non de præterita ordinatione, sed de presenti operatione factis indicat. Unde est etiam illud Apostoli de seminibus, quod supra commemorauimus: Non, inquit, corpus quod futurum est feminas, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alius cuius carerimus. Deus autem illi dat, corpus quomodo voluerit. Non dixit, Dedit, aut, Disposuit; sed, Dato, ut Creatorem intelligas efficaciam sapientie suae, probus quæ quorundam suis temporibus oriuntur condendis adhibere. De qua sapientia actum est, Retendit à fine usque in finem fortiter, & non dixit, disposuit, sed, disponit omnia suaviter. Hęc August. quibus nihil clarus dici potest.

Similia verò habet Cyrill. lib. 2. in Ioan. e. ad illa verba, Pater meus usque modo operatur. Cyrill. Chrysost. hom. 37. in Ioan. circa eadem verba: & Hieron. in Dialogo contra Pelagianos.

& in epist. ad Cresiphontem, ubi dicit ad fidem pertinere non modò Dei conseruationem, sed & cooperationem cum omnibus rebus. Eius uerba in epist. ad Cresiphontem hæc sunt: *Fraudulenter præterdis ut gratiam Dei ad conditionem hominis referas, & non in singulis operibus auxilium Dei requiras, ne scilicet liberum arbitrium videaris amittere, & cum Dei contempnas administriculum, hominum requiras auilia. Audite queso, audite sacrilegion: sed inquit, uoluerit curuare digitum, mouere manum, sedere, stare, ambulare, discurre, sputa iacere, duobus digitis narium purgamenta decedere, releuare alium, urinam cogerere, semper mihi auxilium Dei necessarium erit? Audi ingræte, imò sacrilege, Apostolum prædicantem, siue manducatis, siue bibitis, omnia in nomine Domini facite, &c. Et lib. I. Dialogi contra Pelagianos, Critobulo id est, Pelagiano, sic obijcitur: Si in singulis rebus, quas gerimus, Dei utendum est adiutorio: ergo & calaminum temperare ad scribendum, & temperatum pumice terere, manumque epistare literis, tacere, loqui, sedere, stare, ambulare, currere, comedere, ieiunare, flere, ridere, & cetera huiusmodi, nisi Deus iuuat, non poterimus. Respondet Atticus, id est, Catholicus, iuxta meum sensum non posse perspicuum est.*

15. Neque dicas Hieronymum loqui tantum de operibus illis prout honestè & cum uirtute fiunt, deque auxilio gratiæ necessario, ut honestè fiant: non autem de concursu generali, quem Pelagius non negabat. Alio, qui nihil aduersus Pelagium concluderet, qui solum negabat gratiam peculiarem in ternam, ad opera salutis æternæ meritoria esse necessariam. Ut patet ex his quæ Hieronymus addit in eadem epist. ad Cresiphontem: *Audi ingræte, imò sacrilege, Apostolum prædicantem, siue manducatis, siue bibitis, siue quid aliud agitis, omnia in nomine Domini facite. Et: Si arbitrio suo regitur, ubi est auxilium Dei? si Christo rectore non indiget, quomodo scribit Ieremias, non est in homine uia eius? Christus autem non regit nos nisi in operibus gratiæ.*

16. Respondeo enim Pelagium præcipuè quidem & directè negasse solum necessitatem auxilij gratiæ ad opera ita æternæ meritoria, uel ad illam assequendam conducentia, in quo errore confutandò & damnando Patres & Concilia laborauerunt: consequenter tamen, & ex iisdem principijs negasse concursum generalem, siue immediatam Dei cooperationem, ad actus liberos: ne, si egeamus Dei cooperatione immediata, tollatur usus libertatis. Quo præcipuè fundamento nititur cum Pelagio Recentior ille Durandi sectator, quem sectionibus sequentibus impugnabimus. Id colligo ex eodem Hieronymo, qui in epist. eadem ad Cresiphontem ita refert errorem Pelagij: *Dei gratia est, quod propria nos condidit uoluntatis, & libero arbitrio contenti sumus: neque ultra eius indigemus auxilio: ne si indiguerimus, liberum fran-*

gatur arbitrium. Et in eadem epistola multò ante medium, Principem Pelagianorum ita philoiphari ait: *Si nihil ago absque Dei auxilio: & per singula opera est eius omne quo gesserò: ergo non ego qui laboro, sed Dei in me coronabitur auxilium. Frustraque dedit arbitri libertatem, quam implere non possum, nisi ipse me semper adiuerit. Destruitur enim uoluntas, quæ alterius ope indiget. Et paulò post: Si alterius ope indigeo, libertas arbitrii in me destruitur. Et in Concilio Palæstino damnauit hic Pelagij articulus, numero decimus. Non est liberum arbitrium si Dei indiget auxilio. Quoniam in propria uoluntate habet unusquisque facere uel non facere. Eundemque errorem Pelagij refert S. Augustinus, iisdem uerbis in epist. 106. circa finem. & addit: *Fateatur esse liberum arbitrium, etiamsi diuino indiget adiutorio.**

Neque obest id quod addit Hieronymus, *siue manducatis, siue bibitis &c. omnia in nomine Domini facite. Nam cum hæc & similia opera, de se indifferentia, duplici modo fieri possint: primò, ad Deum in se referendo: aut per alium finem bonum honestando: uel ter ad uitam æternam: secundò, simpliciter, & absque tali relatione ad finem honestum: Hieronymus probat nos Dei ope indigere quocunque modo fiant. Et pro primo quidem, adducit illud Apostoli I. Cor. 10. *siue manducatis &c. Pro secundo affert illud Iacobi 4. v. 13. Ecce nunc qui dicitis, hodie aut cras proficemur in illam ciuitatem: & faciemus illic annum, ut negotiemur & lucemur &c. (qui finis est indifferens) pro eo ut dicatis: si Dominus uoluerit, & si uixerimus, faciemus hoc aut illud. Quodque Hieronymus loquatur latius quàm de auxilio necessario ad opera salutaria, id est, de concursu etiam generali ad quoscunque actus, siue bonos, siue malos, patet ex uerbis Critobuli, id est, Pelagij, eodem dialog. I. *Si absque Deo, & nisi per singula me moueris, nihil possum agere: nec pro bonis me operibus iuste condonabit, neque affliget pro malis; sed in utroque suum uel recipiet, uel dabitur auxilium. Vbi manifestè loquitur de auxilio communi bonis & malis operibus. Respondenti autem Attico, id est Hieronymo, *Non ita est uoluntas nobis liberum arbitrium, ut per singula opera Dei tollatur administriculum: subiicit Critobulus, *Non tollitur Dei adiutorium cum creatura in semel dati liberi arbitrii gratia conseruetur. Et paulò post, *Si in omnibus, inquit, ille cooperatur, non est meum, sed eius qui adiuuat, imò qui in me cooperatur, præsertim cum absque eo facere nihil possum. Scio à quibusdam profertur hunc locum ex Pelagij commentarijs in epistolas Pauli, falsò tributis Hieronymo: Qui (Dominus) uelique semper uidet, & custodit omne quod factum est. At ex eo non satis efficaciter colligunt aduersus Pelagium concursum Dei immediatum ad actiones creaturarum. Alia quæ profertur ex Iuliano, efficaciora quidem sunt, ad probandum agnouisse illum Dei concur-******

sum generalem: sed non omnes eiusdem heresis professores isti omnibus consentiunt, neque eadem via illam defendunt.

18.

Occurrit
obicitur.

Non obest etiam id quod ultimo obicitur ex eod. in Hieron. *si suo arbitrio regitur &c.* Hoc enim dicitur ab illo ad confutandum alium errorem Pelagii, quæ ipse sic refert: *unaque autem lingua proferre temeraria, unumquemque arbitrio suo regi: uniuersaliter scilicet, & in quibuscunque operibus, in quibus nos Deo & Christo recte egerit certum est. Unde sic merito obicit illi errori Hieronymus: si suo arbitrio regitur, ubi est auxilium Dei? si Christo recte non indiget, quomodo scribit Terentius: Non est in homine uia eius: &, A Domino gressus hominis dirigitur?*

19.

Probat
concurrit
Dei in me-
diatus ex
D. Thoma.

Probatur tertio auctoritate & communi consensu Theologorum ferè omnium cum D. Thom. q. 105. art. 5. in corp. & ad 2. ubi ex professo hæc de re disputat: & lib. 3. contrag. cap. 70. & in 2. dist. 37. q. 2. art. 2. ubi ait contrariam opinionem quorundam esse propinquissimam duplici errori. *Primo quia, inquit, ex ea videtur sequi quod sint plura prima principia. Hoc enim est de ratione primi principii, ut agere possit sine auxilio prioris agentis & influentia eius. Unde si voluntas humana actionem aliquam possit producere, cuius auctor Deus non esset: voluntas humana rationem primi principii haberet. Quæuis hoc soluere nitantur & aduersarii dicentes, quod voluntas, etsi per se possit actionem producere sine influentia prioris agentis: non tamen habet a se esse, sed ab alio, quod etiam exigeretur ad rationem primi principii. (Quæ est ipsissima responsio Recentiorum Durandi & aliorum.) sed hoc videtur inconueniens, ut quod a se esse non habet, a se agere possit: cum etiam per se durare non possit, quod a se non est. Omnis etiam virtus ab essentia prioris operatur, & operatio a virtute. Unde cuius essentia ab alio est: oportet quod virtus ex operario ab alio sit. Et præterea, quamuis per hæc responsionem vitaretur quod non esset primum simpliciter, non tamen possit vitari, quod esset primum agens, si eius actio in alio prius agens non rediret, sicut in causam. Secundo, quia cum actio, etiam peccati, (quam illi Recentiores tanto peccati a Dei concursu remouere conantur) sit ens quoddam: non secundum quod priuationes & negationes sunt a Deo: sed etiam secundum quod res in genere existentes entia sunt: eod. quod & ipsæ actiones in genere ordinantur: sequeretur quod si actiones peccati a Deo non sunt: aliquid ens essentiam habens a Deo non esset: & ita Deus non esset uniuersalis causa omnium entium, quod est contra perfectionem primi entis. Huc usque S. Thom. Cuius verba sunt aded perspicua, ut mirum sit, Recentiores quendam ad concursum dumtaxat mediatum, & ad Durandi errorem detorqueere ea voluisse, coniecturis plane friuolis & inanibus.*

Retur
prima qua-
o.

Nam quod primo ait, S. Thomam loqui de opinione eorum qui existimabant actionem peccati, nullo modo in Deum esse reducendam: adeoque non loqui de opinione

Durandi, qui actionem illam fateatur esse a Deo aliquo modo, nempe mediate, plane friuolum est. Cum manifestum sit ex verbis D. Thomæ ab eodem Recentiore relatis, illud, *nullo modo*, nihil aliud significare, quam actiones peccati non esse a Deo, neque in quantum actus sunt, neque in quantum deformes sunt: sic enim habent verba D. Thomæ: *Circa hæc questionem tanguntur a Magistro duæ opiniones. Quarum una dicebat, omnes actus, in quantum actus sunt, ex Deo esse: sed in quantum deformati sunt, a Deo non sunt, sed ab homine vel a diabolo, & horum rationes supra dist. 31. profertur est. Alia opinio dicebat actus peccatorum nullo modo, nec etiam in quantum actus sunt, a Deo esse. Et hæc opinio tangitur in præfati distinctione, quam ad præfens nulli vel pau i tenent: quia propinquissima est errori duplici &c. Videat ergo Lector, qua fide Auctor ille D. Thomam tam male interpretetur: & num in aliis Authoribus referendis, aut explicandis in fauorem suæ sententiæ, suspectus esse debeat.*

Secundo ait S. Thomam dicere, opinionem illam esse nullius vel paucorum: ergo non loquitur de Durandi opinione, quam S. Bonaventura contemporaneus D. Thomæ ait esse valde rationabilem, & per aclarorum Doctorum. Verum in hoc quæque fidem istius Authoris desidero. Nam D. Thom. dicit, opinionem quam refutat, in præfens esse nullius vel paucorum. Sanctus autem Bonaventura non ait esse in præfens: sed fuisse magnorum virorum: & nunc post multam discussionem, teneri communiter contrariam sententiam, illam uel esse absque omni ambiguitate tenendam. Itaque S. Bonaventura idem docet de illa opinione, quod S. Thomas. Illam scilicet in præfens nullius esse, vel paucorum, & contrariam teneri communiter, addit esse certò tenendam. Verba huius Doctoris Seraphici hæc sunt in 2. dist. 37. art. 1. q. 1. *Verum omnis actio secundum quod actio sit a Deo. Respondeo, inquit, dicendum quod, sicut Magister dicit in littera, circa istam questionem fuerunt diuersæ positiones, aded magnorum virorum, & aded rationabiles, ut nec Magister ausus fuerit definire, quam earum magis contineat veritatem. Atramen quia per multam discussionem dubia ducuntur ad manifestationem: nunq. communiter tenetur, quod illa opinio uerior sit, quæ dicit quod omnis actio, siue subtrata peccato, siue non, secundum id quod est actio, est a Deo. Nec immerito: quia illud oportet ponere, si pensetur eminentia diuinæ potentia, & intelligentia potentia creatæ. Quia enim Deus est causa primordialissima: ided est influentiæ maximæ in causas secundas, & aded magnæ influentiæ, ut nec minimum, seu quantumcumque parum (dum tamen aliquo modo sit ens) procedat ab aliqua causa creatæ, nisi cooperante diuina potentia. Omnis enim potentia creatæ, quantum est de se, defectiua est: nec est pure actiua. Ergo quantumcumque*

21.

Secundum
causam.

Bonaventura

faciat modicam operationem, necesse habet adiuuari ab ea potentia, quæ est actus purus propter omnimodam impermixtionem cum materia, & quæ sola sibi sufficit, nullo modo indigens adiuuari à causa alia. Et ideo hæc positio, quæ dicit omnem actum esse à Deo secundum quod actio est, absque omni ambiguitate tenenda est. Hæc S. Bonavent. quæ adhuc ad concursum mediæ, id est, ad Durand. errorem detorque, ut facit idem Recentior, est potius ab utriusque patientia Lectoris.

22. Tertiò, inquit, S. Thomas affirmat opinionem illam esse propinquissimam errori. Nempe quòd sunt duo principia: & quòd Deus non sit vniuersalis causa omnium entium. Qui errores longè absunt ab opinione Durandi. Quippe qui faceret, causas omnes secundas esse à Deo, & virtutem agendi ab illo accepisse: quamvis sine concursu eius immediato operentur. Vnde earum actio non potest non esse mediata à Deo: & Deus non potest non esse primum principium, saltem mediatum, eiusdem actionis. Item Durandus bene explicat Deum esse causam vniuersalem omnium entium: quia scilicet omnia sunt ab illo proximè, vel remotè & mediata.

At hæc ipsa excusatio sententiæ Durandi discretè refellitur à D. Thoma, verbis supra fideliter relatis. Quare in hac etiam parte bonam fidem istius Recentioris, vel maiorem attentionem, desidero: & concludo dubitari non posse. S. Doctorem notam illam inurere sententiæ neganti concursum Dei immediatum ad actus & operationes creaturarum. Eandemque sententiam reiciunt & censura notant ceteri fere omnes Theol. ut testatur Vasq. 1. p. disp. 99. cap. 2. & Raynaud. in Noua libertatis explicat. parte 2. cap. 4. Vbi plurimorum censuras, & verba ipsa refert.

23. His Scripturæ, & Patrum, ac Theologorum auctoritatibus accedit ratio multiplex. Primum enim, ut eas non repetam, quæ à Sanctis Thoma & Bonaventura, verbis supra relatis, sunt adductæ: Deo tribui debet perfectissima mantenentia rerum omnium, quæ cum recta ratione excogitari potest. Sed ea est perfectissima, si Deus concurrat cum omnibus causis secundis, & ab illis nihil fieri possit, quòd à Deo non fiat: neque ostenditur id rectæ rationi repugnare: Ergo &c. Secundò, maior est subiectio & dependentia creaturæ cuiuscunque à Deo in fieri, quam sit vnius entis creati à quouis alio, semotis omnibus imperfectionibus. Atqui sunt aliqua entia creata, quæ, naturaliter saltem, fieri nequeunt sine influxu proximo & immediato alterius creati, ut actus vitales sine potentijs vitalibus, & lumen sine sole, vel alio corpore illuminante. Ergo multò magis nullum ens creatum fieri potest sine proximo & immediato concursu Dei. Tertiò, multò magis pendet in agendo omne causa creata à Deo, semotis omni impe-

ctione: quàm vlla causa creata dependeat ab alia. Atqui sunt aliqua causa creata, quæ ita pendet ab alijs, ut sine illis immediatè concurrentibus agere non possint: sicut habitus, vel species impressa, nihil possunt operari sine potentijs. Ergo multò minus possunt agere causæ secundæ sine concursu immediato primæ. Omnino multò perfectius est causæ primæ dominium in causis secundis, ita sibi subordinatas. Quarto, nulla est ratio, cur quando ignis v. g. calefacit, producat, hic numero calor præ alijs infinitis, æquè producibilibus diuisim ab eadem causa. Hic & nunc, & in iisdem alijs circumstantijs, nisi recurratur ad determinationem causæ primæ, quæ pro sua libertate hunc præ alijs eligit, & ad illum dirigit suum concursum, & cooperationem causæ secundæ de se indifferentis ad hunc aut illum, impotentisque ut seipsam determinet.

Quintò, nulla alia causa vera vel probabilis assignari potest, cur actus contritionis v. g. elicitus à peccatore naturæ prius, quàm illi infundatur habitus charitatis, sit in substantia supernaturalis: nisi quia elicitus voluntate, Deo immediatè concurrente loco habitus infusi. Sextò, cum effectus causarum secundarum tribus tantum modis impediri possint: nempe vel destruendo causam eiusque virtutem: vel opponendo illi formam contrariam, ut calori frigus, aut aliud impedimentum posituum: vel subrahendo concursum necessarium ad agendum: Non apparet quomodo possit Deus aliter quàm hoc tertio modo priuare solem illuminatione, sine ipsius æ luminis ei conaturalis destructione. Quam enim formam contrariam potest lumini opponere? Supponimus autem non deesse subiectum capax illuminationis debite applicatum. Negare verò Deum id posse, est iniuriam facere ipsius omnipotentia. Estque potius credibile Deum interdum simili suspensione concursus vsu esse. Ut quando ignis formæ Babylonicæ non nocuit tribus pueris, oblitus virtutis suæ, ut loquitur Scriptura. Septimò, absurdum est dicere aliqua esse entia creata, quæ per se propriè non pendant à Deo: cum potius de essentia cuiuslibet entis creati sit pendere ab ente primo, esseque per dependentiam & participationem ab illo. Nequi in contraria sententia multa essent entia creata quæ per se propriè non penderent à Deo: puta lux à lumine solis producta & conseruata: & actus vitales producti & conseruati à solis potentijs vitalibus. Nam hæc & similia penderent tantum à Deo remotè & mediata. Quod autem penderent tantum remotè & mediata ab alio, non penderent propriè ab illo & per se. Sicut non dicitur calefieri ab igne propriè & per se, illo qui solum calefit calore aquæ, ab igne prius calefactæ. Plures ad idem confirmandum rationes adduci possent: sed istæ sufficiunt. Quæ verò illis responderet, aduersarius, resellentur infra sect. 12. & 13.

23. Prebatur ratione cooperatio causa primæ cum secundis.

Confirmatur pluri- bus argu-

Sapientia 16. vers. 23.